

Jugend

Ambulante jeugdzorg

Overzicht
van de
wettelijke regelingen

Nederland
Belgie
Duitsland

Ministerie van Justitie
Raad voor de
Kinderbescherming

JAD

Jugendhilfedienst
der Deutschsprachigen
Gemeinschaft Belgiens

Qualität für Menschen

Uitgever: Landschaftsverband Rheinland
Landesjugendamt
Amt für Verwaltung und erzieherische Hilfen
50663 Köln

Tel.: 0049(0)221/809-6770
Fax: 0049(0)221/8284-1337
E-Mail: brigitte.voepel@lvr.de

Schrijver:

Annelies Hermans Raad voor de Kinderbescherming/ /Niederlande
Vanessa Schmitz Duitstalige Gemeenschap België
Otmar Steinkamp Amt für Kinder, Jugend und Familienberatung Kreis Aken/
Duitsland

Köln, Maart 2005

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING **3**

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP BELGIE **4**

- I. **Wettelijke basis van de ambulante jeugdzorg**
- II. **Taken en Mogelijkheden in het werk met jeugdige delinquenten**
- III. **Instellingen voor openbare jeugdzorg**
- IV. **Internetlinks**

NEDERLAND **11**

- I. **Wettelijke basis van de ambulante jeugdzorg**
- II. **Taken en Mogelijkheden in het werk met jeugdige delinquenten**
- III. **Instellingen voor openbare jeugdzorg**
- IV. **Internetlinks**

DUITSLAND **18**

- I. **Wettelijke basis van de ambulante jeugdzorg**
- II. **Taken en Mogelijkheden in het werk met jeugdige delinquenten**
- III. **Instellingen voor openbare jeugdzorg**
- IV. **Internetlinks**

Inleiding

Met deze brochure willen wij een overzicht geven over de verschillende systemen van de ambulante jeugdzorg in Nederland, Duitsland en de Duitstalige Gemeenschap in België. Behalve een beschrijving van de verschillende vormen van ambulante zorg vindt u hier ook uitleg over de verschillende instellingen en de wettelijke basis (op pag. 10, 16 en 24 vindt u een aantal handige links). In dit verband willen wij benadrukken dat op 1-1-2005 de nieuwe “Wet op de Jeugdzorg” is ingegaan. Hiermee is een principiële herstructurering van de jeugdzorg gerealiseerd die belangrijke veranderingen met zich mee zal brengen. Deze brochure beschrijft natuurlijk al de situatie vanuit de nieuwe wet.

Tijdens de grensoverschrijdende conferentie over advies bij echtscheidingen in november 2003 in Eupen, en tijdens de voorbereidingen hiervoor, viel steeds weer op dat soortgelijke termen (b.v. jeugdzorg) in de drie landen niet alleen heel verschillende betekenissen kunnen hebben, maar ook nog eens verschillende werkerterreinen kunnen betreffen.

In dit verband willen wij vooral de *Jugendgerichtshilfe* (JGH, instantie ter verlening van rechtsbijstand en juridisch advies voor jongeren in een strafproces) noemen. Dit vakgebied van de jeugdzorg omvat in Duitsland en Nederland de pedagogische omgang met jeugdige en jongvolwassene delinquenten. In België is de JGH echter geen onderdeel van de jeugdzorg, maar deel van de *Jugendgerichtsdienst* (JGD, dienst voor gerechtelijk vooronderzoek en evaluatie van hulptrajecten) van een gerecht. Bovendien werkt de JGD niet alleen met jeugdige en jongvolwassene delinquenten, maar voert in het kader van de jeugdbescherming bovendien maatregelen uit die het gerecht heeft opgelegd. Door deze belangrijke verschillen ontstond er voor het onderwerp “werken met jeugdige en jongvolwassene delinquenten” een eigen hoofdstuk.

Helaas zal de uitleg in deze brochure dergelijke struikelblokken niet helemaal kunnen voorkomen. Hiervoor zou een grensoverschrijdend vakwoordenboek nodig zijn. We willen u bovendien erop wijzen dat de verschillende beroepsbenamingen *Sozialassistent/in* in België, *maatschappelijk werkerjeugdhulpverlener* in Nederland en *Sozialarbeiter/in* in Duitsland wat betreft beroepsbeeld en opleiding een aantal overeenkomsten vertonen.

Voor meer informatie vindt u in deze folder verschillende links, adressen en contactpunten van de betreffende instellingen van de vrij toegankelijke jeugdzorg. Omdat er in Duitsland voor elke gemeente een ander *Jugendamt* bevoegd is, vindt u in deze brochure naast het *Landesjugendamt* plaatsvervangend voor alle vestigingen enkele adressen van Jugendämtern die bij de voorbereiding van de conferentie hebben geholpen.

Ook al zal de uitleg de betreffende keuzes nooit volledig kunnen beschrijven, hopen wij toch dat er na het lezen van deze brochure een zekere basiskennis van de verschillende systemen van de jeugdzorg bij de lezer bestaat.

Eupen, Maastricht, Aken, maart 2005

DUITSTALIGE GEMEENSCHAP BELGIE

I. Wettelijke basis van de ambulante jeugdzorg

1. de basis voor ambulante maatregelen van de jeugdzorg

De wettelijke basis vormt het *Jugendhilfedekret* van de Duitstalige Gemeenschap in België van 20-03-1995. Volgens dit decreet is het belangrijkste onderdeel van de jeugdzorg een hulpverleningsprogramma dat in samenwerking met de betrokken gezinnen wordt opgezet (art. 20, par. 3).

De uitvoerende organen van het decreet zijn de *Jugendhilfedienst*, JHD (adviserende dienst voor kinderen, jongeren en gezinnen in probleemsituaties) in het kader van vrijwillige zorg en de *Jugendgerichtsdienst*, JGD (dienst voor gerechtelijk vooronderzoek en evaluatie van hulptrajecten) in het kader van jeugdbescherming (gedwongen zorg).

2. Voorwaarden voor het recht op ambulante jeugdzorg

Jongeren hebben recht op jeugdzorg indien gevaar bestaat voor hun lichamelijke of geestelijke integriteit, hun emotionele, morele, intellectuele of sociale ontwikkeling of hun opvoeding en dan wel zowel door hun eigen gedrag als ook door, het gedrag van verzorgenden of van derden, door hun leefomstandigheden, conflicten in de relationele sfeer of buitengewone gebeurtenissen.

Bovendien heeft iedereen die uitzonderlijke moeite heeft met het uitoefenen van ouderlijk gezag of het geven van opvoeding recht op jeugdzorg (art. 2).

3. Vrij toegankelijke jeugdzorg

Betrokkenen kunnen direct contact opnemen met een hulpverlener, bijvoorbeeld het *Sozial-Psychologische-Zentrum* SPZ (opvoedingshulp), de *Dienst für Kind und Familie* DKF (medische en sociale begeleiding van kleine kinderen), etc.

4. Via de jeugdzorg bemiddelde maatregelen

Opvoedingsadvies

Psychologen en *Sozialassistenten* (sociale hulpverleners) begeleiden individuele personen, hele gezinnen, groepen of (echt)paren. Via de jeugdzorg kan in het kader van dit hulpprogramma direct, zonder wachttijden aan een therapie worden begonnen.

Sociaalpedagogische gezinshulp of intensieve begeleiding

In dit geval komen er één of twee begeleiders naar een gezin. De intensiteit van de begeleiding hangt af van de behoefte (aantal keren per week, één keer per week, om de twee weken, etc.).

Individuele begeleiding van jongeren

De jongere woont thuis in het gezin of in een eigen woning (alleen bij jongeren vanaf 16 jaar, art. 28, par. 7).

Begeleiding van kinderen tussen de 0 en 3 jaar

De *Dienst für Kind und Familie* biedt begeleiding voor kinderen tussen de 0 en 3 jaar en hun ouders. Het gaat hierbij om medische en sociale aspecten.

5. Het aanvragen van zorg

De betrokkenen dienen een aanvraag in bij de *Jugendhilfdienst* van de Duitstalige Gemeenschap.

In samenwerking met het gezin en de *Jugendhilfdienst* en met blik op het Decreet, wordt bepaald of hulp nodig is en in welke vorm. Zodra een overeenstemming bereikt is, wordt er een schriftelijk contract afgesloten met de vertegenwoordigers van de ambulante zorg, de betrokkenen, de *Jugendhilfdienst* en de jongere boven de 12 jaar.

6. Begeleiding en evaluatie van maatregelen van de jeugdzorg

Afhankelijk van de situatie vindt er om de drie tot zes maanden een *Bilanztreffen* (voortgangsbespreking) met de betrokkenen, de vertegenwoordigers van de zorgverleners en de *Jugendhilfdienst* plaats. Tijdens deze gesprekken wordt de zorg geanalyseerd en wordt er een besluit genomen over een voortzetting, verandering of beëindiging daarvan.

7. Kosten voor betrokkenen

Afhankelijk van de aanbieder (bijvoorbeeld op het consultatiebureau) wordt een onderhoudsbijdrage van ouders gevraagd naar draagkracht.

8. Jeugdbescherming (gedwongen zorg)

Zodra een hulpverlening op vrijwillige basis niet meer mogelijk is en bescherming wel noodzakelijk wordt geacht, dan kan de *Jugendhilfedienst* het dossier na bespreking met de raad van de *Jugendhilfedienst* doorgeven aan de *Prokurator des Königs* (de Belgische Officier van Justitie) (art. 15).

De *Prokurator* besluit of hij een sociaal onderzoek instelt, het dossier doorstuurt naar de jeugdrechter, of een spoedeisende maatregel noodzakelijk is, of dat er geen maatregelen nodig zijn.

De *Jugendgerichtsdienst* doet het voorbereidend onderzoek in opdracht van de *Prokurator des Königs* en van de jeugdrechter (art. 26, par. 2).

De jeugdrechter kan via een gerechtelijk besluit een tijdelijke maatregel (bijvoorbeeld ambulante zorg) voorschrijven. De controle, begeleiding en coördinatie van de voorgeschreven maatregelen verzorgt de *Sozialassistent* van de *Jugendgerichtsdienst* (art. 28). Hij informeert de jeugdrechter regelmatig over het verloop en stelt nieuwe maatregelen of veranderingen daarvan aan de jeugdrechter voor.

De jeugdrechter besluit over mogelijke verlenging of beëindiging van de maatregel.

De door de jeugdrechter voorgeschreven maatregelen zijn al naar gelang de financiële situatie van de betrokkenen gratis.

9. Zorg voor volwassenen

Volwassenen vanaf 18 jaar kunnen zelf schriftelijk een verlenging van de zorg maximaal tot hun 21e aanvragen, mits de zorg al voor de 18e verjaardag werd geïndiceerd (art. 31, par. 1).

De toestemming van de aanvraag voor verlenging wordt ieder jaar door de betreffende minister afgegeven. Hiervoor vraagt de minister een schriftelijke verklaring van de betrokken hulpverlener aan.

10. Andere maatregelen van de jeugdzorg

- semi-residentieel verblijf (art. 28, punt 6), b.v. een internaat,
- verblijf in open, halfopen of gesloten inrichting (art. 28, punten 11 en 12),
- verblijf in een pleeggezin (art. 28, punt 10). Bij kinderen onder de zeven jaar aanbevolen.

II. Taken en Mogelijkheden in het werk met jeugdige delinquenten

1. Wettelijke basis

De wettelijke basis van het werk met jeugdige delinquenten vormt het *Jugendschutzgesetz* (wet over de jeugdbescherming) van 08-04-1965. Deze federale wet werd op 30-06-1994 herzien. Onderwerp van deze wet is voornamelijk de behandeling van jeugdige delinquenten en ontzetting uit het ouderlijk gezag.

In België bestaat er geen registratie voor jeugdstraffen van jongeren en geen langdurige jeugddetentie. I.p.v. "straf" worden in het *Jugendschutzrecht* de termen opvoedingsmaatregel, bewaringsmaatregel of beschermingsmaatregel gehanteerd.

2. Algemeen

Pleegt een jongere een strafbaar feit, dan heeft de *Prokurator des Königs* de volgende mogelijkheden:

- een vermaning van de jongere,
- opdracht geven tot een voorbereidend onderzoek door de *Jugendgerichtsdienst*,
- doorsturen van het dossier naar de jeugdrechter.

De verzorgenden van de jongere dienen altijd te worden geïnformeerd.

Indien het dossier in het kader van het *Jugendschutzgesetz* van 1965 aan de jeugdrechter wordt doorgestuurd heeft deze de volgende mogelijkheden:

- de jongere vermanen,
- de jongere onder toezicht stellen van een sociale dienst,
- een opvoedingsprogramma of een werkstraf aan de jongere opleggen,
- de jongere voor observatiedoeleinden in een psychiatrische inrichting laten opnemen,
- de jongere in een open of gesloten inrichting laten opnemen. Gesloten inrichtingen zijn de IPPJ, *Istitution publique de protection à la Jeunesse* (openbare inrichting voor de jeugdbescherming). Hier

kunnen jongeren vanaf 12 jaar afhankelijk van hun strafbaar feit worden opgenomen.

- in extreme gevallen de jongere voor uiterlijk twee maanden laten opnemen in de gesloten inrichting „De Grubbe“ voor jeugdige delinquenten in Everberg.
- Voorwaarden voor de opname in het gesloten centrum „De Grubbe“:
- De jongere moet op het moment waarop hij het strafbare feit heeft gepleegd boven de 14 jaar zijn,
- Er moet voldoende bewijs zijn voor de schuld van de jongere,
- Het strafbaar feit zou bij volwassen daders, volgens het *Strafgesetzbuch* of bijzondere wetten, een van de volgende straffen tot gevolg kunnen hebben:
 - Detentie van minimaal vijf jaar,
 - Een corrigerende detentie van minimaal één jaar, indien de jeugdrechter al eerder een definitieve maatregel voor een strafbaar feit aan de jongere heeft opgelegd, waarvoor dezelfde straf geldt.
 - De jongere vormt een gevaar voor de maatschappij,
 - Er is geen ruimte in een openbare *Jugendschutzeinrichtung*.

Het gesloten Centrum „de Grubbe“ werd in februari 2002 opgericht.

In het kader van jeugdbescherming van jeugdige delinquenten wordt onderscheid gemaakt tussen:

- De **Vorbereidende Fase**: hier gaat het om de direct noodzakelijke maatregelen:
Onderzoek van de persoonlijkheid van de jongere en informatie over andere geschikte beschermingsmaatregelen. Deze maatregelen worden door de jeugdrechter opgelegd. Tijdens deze maatregel gaat de Officier van Justitie door met het onderzoek betreffende het strafbaar feit.
- Het **Verfahren zum Grunde**: Indien de Officier van Justitie van mening is dat de jongere een bepaald strafbaar feit heeft gepleegd, dan mag hij hem en zijn verzorgenden voor de jeugdrechter dagen.

Iedere jongere die voor het gerecht wordt gedaagd zal door een advocaat worden vertegenwoordigd. Zowel in de voorbereidende fase als in het *Verfahren zum Grunde*. Indien gevraagd, wordt deze advocaat door de overheid betaald.

3. Verlenging van de maatregel tot na de 18e verjaardag, uitzonderingen

De Officier van Justitie kan een verlenging van de maatregel tot een leeftijd van 20 jaar aanvragen indien slecht gedrag van de jongere hiertoe aanleiding geeft. De jeugdrechter neemt hierover een besluit.

De jeugdrechter kan ontheven worden van zijn/haat taak, indien de jongere na zijn 16^e verjaardag een strafbaar feit heeft gepleegd en indien opvoedings-, bewarings- of beschermingsmaatregelen hiervoor als ontoereikend worden beschouwd.

Het besluit hierover is afhankelijk van de intensiteit van de persoonlijkheidsstoornis van de jongere en niet van de ernst van zijn daad.

Indien de jeugdrechter voor een jongere wordt ontheven, dan wordt de jongere voor het *Korrektionalgericht* (hogere instantie) gedaagd en volgens volwassenenrecht behandeld en veroordeeld. Ook een detentie voor volwassenen is dan mogelijk.

4. Bevoegdheid

Welke Officier van Justitie, resp. jeugdrechter voor jeugdige delinquenten bevoegd is, hangt af van de woonplaats van de dader en is onafhankelijk van de plaats waar het strafbaar feit werd gepleegd.

III. Instellingen voor openbare jeugdzorg

- Jugendhilfedienst der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Hostert 22
4700 Eupen
Tel: +32 (0) 87- 744959
Fax: +32 (0) 87- 596433
jhd@dgov.be
- Jugendgerichtsdienst der Deutschsprachigen Gemeinschaft
Hostert 22a
4700 Eupen
Tel: +32 (0) 87- 742447

IV. Internetlinks

- Jugendhilfedekret vom 20.03.1995
www.dglive.be zoekterm: Jugendhilfe
onder Links: Jugendhilfe -> Dekret Jugendhilfe van 1995
Vlaams: www.moniteur.be/index_nl.htm zoeken onder:
Geconsolideerde wetgeving, dan *Afkondigingsdatum: 1995 03 20*
invoeren, *opzoeking* aanklikken, *lijst* aanklikken. Tekst onder lijst nr.
17
- Vlaams: www.moniteur.be/index_nl.htm zoeken onder:
Geconsolideerde wetgeving, dan *Afkondigingsdatum: 1965 04 08*
invoeren, *opzoeking* aanklikken, *lijst* aanklikken. Tekst onder lijst nr 6
- Jugendschutzgesetz vom 08.04.65
Frans: www.moniteur.be/index_fr.htm zoeken onder: *legislation*
consolidée, dan *date promulgation 1965 04 08* invoeren, *recherche*
aanklikken, dan *liste* aanklikken. Tekst onder liste nr. 6

NEDERLAND

I. Wettelijke basis van de ambulante jeugdzorg

1. De basis voor ambulante maatregelen van de jeugdzorg

In de Wet op de Jeugdzorg (WOJ), die op 1 januari 2005 in werking is getreden. Een van de voornaamste wijzigingen is dat door deze wet cliënten recht op jeugdzorg hebben (art.3 WOJ) (Nederland kende dit wettelijk recht tot nu toe niet). De jeugdzorg is onderverdeeld in vrij toegankelijke zorg, die verleend wordt door de zogenaamde voorliggende voorzieningen én door het Bureau Jeugdzorg geïndiceerde zorg.

Daarnaast is er de Welzijnswet, die in 2006 (streefdatum, maar 2007 lijkt reeler) vervangen wordt door de WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning). De gemeenten hebben op basis van deze wet de verantwoordelijkheid voor gemeentelijk hulpaanbod en pedagogische hulp. In de nieuwe wet wordt deze taak nadrukkelijker vastgelegd. De overheid (Beleidskader jeugdzorg 2005 t/m 2008) gaat er vanuit dat uiterlijk op 1 januari 2007 activiteiten als schoolmaatschappelijk werk, jeuginformatiepunten en licht ambulante hulp verantwoordelijkheid van de gemeente is. De licht ambulante hulp wordt nu nog in sommige regio's door Bureau Jeugdzorg (BJZ) verzorgd.

2. Voorwaarden voor het recht op ambulante jeugdzorg

Volgens artikel 3 WOJ hebben cliënten aanspraak op jeugdzorg. Er bestaat recht op geïndiceerde jeugdzorg als het Bureau Jeugdzorg hier een positief besluit over geeft.

Geïndiceerde zorg betreft volgens artikel 5 WOJ

- jeugdzorg, in de zin van ondersteuning van en hulp aan jeugdigen, hun ouders/verzorgers bij (dreigende) opgroei- en opvoedingsproblemen
- vormen van geestelijke gezondheidszorg, waarop volgens de AWBZ aanspraak is
- zorg voor verstandelijk gehandicapten waarop volgens de AWBZ aanspraak bestaat
- plaatsing in justitiële jeugdinrichtingen (civiel)

3. Vrij toegankelijke jeugdzorg

De niet-geïndiceerde jeugdzorg (lichte hulpverlening en advisering) is vrij toegankelijk voor ouders/verzorgers en kinderen. Hierbij gaat het om (school)maatschappelijk werk en coaching van jongeren en ondersteuning vanuit de jeugdgezondheidszorg.

Daarnaast verleent BJZ Limburg kortdurende hulp (gemiddeld 5 contacten) aan jeugdige en/of ouders, als vastgesteld is dat geïndiceerde zorg niet noodzakelijk is. Dit doet BJZ zelf om een verwijzing en daarmee gepaard gaande overdracht en wachttijd voor de client te voorkomen.

4. Via de jeugdzorg bemiddelde maatregelen

Opvoedingsadviezen

pedagogen/ maatschappelijk werkenden/ sociaal pedagogische hulpverleners (opvoedingswinkel, vrij gevestigden tegen betaling door de client zelf, website internet)

Opvoedingsondersteuning

Consultatiebureau/wijkverpleging (kinderen tot 4 jaar) Medisch en soc./emotionele ontwikkeling.

Videohometraining (in thuissituatie wordt aan de hand van video opnamen opvoedingsondersteuning en advies gegeven)

Families First (intensieve begeleiding in het gezin ter voorkoming van uithuisplaatsing van kinderen; indicatie BJZ vereist).

Gezinstherapie of individuele therapie van het kind (gedrags- en psychiatrische problematiek Jeugdgezondheidszorg; indicatie BJZ vereist).

Bjz Limburg biedt onderstaande modules aan;

Ambulante jeugdzorg gericht op de jeugdige;

- Sociale Vaardigheidstraining voor kinderen/ jeugdigen
- Groep 12 +/- Groep 12- ; verstrekken van gewenst gedrag
- Oplossingsgerichte hulpverlening
- Kort durende hulpverlening STAP voor STAP
- Omgangsbemiddeling

Ambulante jeugdzorg gericht op ouders;

- Competentievergroting voor ouders
- Oplossingsgerichte hulpverlening
- Kort durende videohometraining
- Cursus nieuw- samengestelde gezinnen

- Groep omgaan met pubers
- Ouderbegeleiding
- Omgangsbemiddeling

5. Het aanvragen van zorg

Ouders/verzorgers en jongeren kunnen een aanvraag indienen bij het BJZ voor hulp. BJZ zal dit verzoek in onderzoek nemen en indien nodig een indicatiebesluit afgeven voor de aangewezen vorm van hulp. Andere hulpverleners voeren de hulpverlening uit.

6. Begeleiding en evaluatie van maatregelen van de

BJZ maakt een plan van aanpak op basis van de informatie uit de screening of diagnostiek. Met de jeugdige en de ouders samen wordt vast gesteld hoe aan het bereiken van de afgesproken doelen zal worden gewerkt. De doelen sluiten aan bij de wensen en mogelijkheden van de jeugdigen en worden beschreven in SMART-CP criteria (Specifiek, Meetbaar, Actueel, Realistisch, Tijdgebonden – Concreet en Positief). Afspraken tussen de hulpverlener en cliënten worden vastgelegd. Bij de uitvoering wordt steeds gerefereerd aan het plan van aanpak. In de laatste bijeenkomst wordt in een gesprek met de jeugdige en ouders besproken of de doelen bereikt zijn. Als dit positief is, wordt de hulp afgesloten. Is dit niet zo, dan wordt bekeken of er een nieuw Multi Disciplinair Overleg bij BJZ moet plaats vinden over het vervolg. Bepalend is of de bedreiging van de ontwikkeling van de jongere nog aanwezig is.

7. Kosten voor betrokkenen

De kosten worden door het Bureau Jeugdzorg (gesubsidieerd door de provincie) of het vrijwillige hulpaanbod zoals AMW (gesubsidieerd door de gemeente) gedragen. Bij (semi) residentiele hulp wordt een onderhoudsbijdrage van ouders gevraagd naar draagkracht (hoofdstuk XIII WOJ).

8. Jeugdbescherming (gedwongen zorg)

De kinderrechter kan een kindbeschermingsmaatregel (in de regel een ondertoezichtstelling) uitspreken als „een minderjarige zodanig opgroeit, dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd en andere middelen ter afwending van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen“ (art.254,boek 1, Burgerlijk Wetboek). Bij deze maatregel wordt het ouderlijk gezag van de ouders beperkt en wordt een gezinsvoogd van de afdeling Jeugdbescherming van BJZ benoemd voor de duur van een

jaar. De gezinsvoogd kan aanwijzingen geven over het accepteren van een bepaalde vorm van ambulante hulp voor de jeugdige en/of de ouders, waarbij BJZ Limburg insteekt op het zelf bieden van toezicht, hulp en begeleiding. De gezinsvoogd werkt met een plan van aanpak/hulpverleningsplan op een wijze zoals beschreven onder 6. De gezinsvoogd dient hierover te rapporteren aan de kinderrechter.

9. Zorg voor volwassenen

Jeugdigen kunnen

- tot 23 jaar aanspraak maken op jeugdzorg als deze zorg noodzakelijk is en de hulp (of de aanvraag daartoe) al was gestart voor het 18e levensjaar of
- als voor hun 18e de zorg was beëindigd, maar binnen een half jaar hervatting van jeugdzorg noodzakelijk blijkt.

10. Andere maatregelen van de jeugdzorg

Naast ambulante hulp en opvoedingsondersteuning bestaat er de mogelijkheid van opname van een jeugdige in

- een tehuis
- een pleeggezin
- een centrum voor dagbehandeling.

II. Taken en Mogelijkheden in het werk met jeugdige delinquenten

1. Wettelijke basis

Jeugdstrafrecht Wetboek van Strafrecht (WvS), eerste boek, Titel VIII A , Bijzondere Bepalingen voor jeugdige personen.

2. Algemeen

Als jongeren(12 tot 18 jarigen ; WvS, art. 77a) strafbare feiten plegen informeert de Politie in het JCO (Justitieel Casus Overleg) de Raad voor de Kinderbescherming hierover. De Raad voor de Kinderbescherming doet onderzoek om de Officier van Justitie en eventueel de rechter te informeren over de situatie van de jongere. Daarnaast adviseert de Raad voor de Kinderbescherming over de eventuele straf en hulpverleningsmaatregelen.

In Nederland kent men drie soorten straffen voor jongeren, te weten;

- Vrijheidsstraf (art. 77h, lid 1 sub a, WvS)
- Geldboete (art. 77h, lid 1 sub a of sub b, WvS)
- Alternatieve straffen (art.77h, lid 2, WvS).

Er zijn twee soorten alternatieve straffen, 1. de werkstraf en 2. de leerstraf. De rechter kan beide straffen tegelijk opleggen. De duur van de straf hangt af van de aard en ernst van het strafbaar feit. De rechter of de Officier van Justitie bepaalt de duur van de straf. De Raad voor de Kinderbescherming coördineert de uitvoering van de taakstraf, die is opgelegd. De uitvoering van de alternatieve straf is aan strenge regels gebonden. Als de jongere zich hier niet aan houdt, stijgt de strafmaat.

In het kader van een werkstraf moet de jongere werken zonder beloning.

In het kader van een leerstraf is de jongere verplicht een cursus/training te volgen. Voorbeelden hiervan zijn;

- Sociale vaardigheids (Sova) training
- Cursus Slachtoffer in beeld
- Omgaan met seksualiteit
- Aggressieregulatie training

De Jeugdreclassering (onderdeel van BJZ per 1 januari 2005) begeleidt jongeren in het kader van het jeugdstrafrecht.

De Jeugdreclassering begeleidt jongeren op verzoek van de Officier van Justitie of de rechter.

De Raad kan de jeugdreclassering ook om toezicht en begeleiding verzoeken als

- een jeugdige zo snel mogelijk begeleiding nodig heeft en de jeugdige niet afwijzend tegenover begeleiding staat en
- de Raad met vervolging akkoord gaat.

De Jeugdreclassering doet ook de begeleiding in het kader van nachtdetentie tijdens voorlopige hechtenis.

Als een jongere ontslagen wordt uit een inrichting voert de Jeugdreclassering de begeleiding van de jongere uit. Het begeleidingsplan van de Jeugdreclassering wordt bij jongeren tot 18 jaar naar de Raad gestuurd (Convenant Nazorg)

De Raad houdt **toezicht** op de jeugdreclasseringwerkzaamheden van BJZ. (in gevolge art. 77hh WvSr). Dit doet de Raad door middel van overleg en toetsing.

De Raad toetst

- het plan van aanpak
- de evaluatie van het plan van aanpak
- de evaluatie bijzondere gebeurtenissen zoals recidive, in verzekeringstelling
- de afsluitingsrapportage

Individuele Trajectbegeleiding Harde Kern is bedoeld voor jongeren van 12 tot 18 jaar die al enige keren met justitie in aanraking zijn

gekomen voor ernstige strafbare feiten en die nu (bij voorkeur niet uitsluitend) voor het eerst in aanmerking komen voor een forse vrijheidsstraf. Daarnaast kenmerkt de doelgroep zich door problemen op een of meer leefgebieden, de motivatie om van het aanbod gebruik te maken en de prognose dat ITB (voor een periode van in principe 6 maanden) het geëigende middel is om recidive sterk te verminderen. De Raad moet een indicatie stellen voor ITB Harde Kern. Het juridisch kader van ITB kan divers zijn.

Individuele Trajectbegeleiding Criem richt zich op jongeren van 12 tot 18 jaar, die behoren tot bepaalde etnische minderheden en 'slechts' lichte delicten hebben gepleegd. Er dient tevens sprake te zijn van een of meerdere risicofactoren, de inschatting dat ze afglijden als niet wordt ingegrepen en dat reguliere begeleiding van JR ontoereikend zal zijn. Ook hier moet de Raad een indicatie stellen voor ITB Criem (dat voor de duur van 3 maanden begeleiding biedt).

De politie heeft de mogelijkheid om een jongere in de opsporingsfase naar het Bureau **Halt** (georganiseerd door gemeenten) te sturen (art. 77e, WvS). Bij een bij wet bepaald aantal strafbare feiten kunnen jongeren die een bekentenis hebben afgelegd. deelnemen aan een HALTaandoening. Deze bestaat uit het verrichten van taken die in relatie staan tot het strafbare feit met een maximum van twintig uur. Als de jongere 14+ is moet ook de schade worden vergoed. Als de straf naar behoren is uitgevoerd, zal er geen strafvervolging plaats vinden.

Kinderen, die nog geen 12 jaar zijn en zich schuldig maken aan strafbare feiten, kunnen in aanmerking komen voor de **STOP**reactie. Kinderen beneden de 12 jaar zijn niet strafrechterlijk vervolgbaar (art. 486, Wetboek van Strafvordering WvSv) en de STOPreactie heeft geen wettelijke basis. De STOPreactie is een vrijwillig en vrijblijvend aanbod tot ondersteuning van ouders bij de correctie van hun kinderen, wanneer deze een gering strafbaar feit hebben gepleegd. De vertegenwoordigers van het kind moeten toestemming geven voor STOP, dat door bureau HALT wordt uitgevoerd. Bij ernstige feiten of vermoede achterliggende problematiek wordt de Raad voor de Kinderbescherming gevraagd om een onderzoek te doen naar de noodzaak van een eventuele maatregel van kindbescherming.

Wanneer er sprake is van ernstig schoolverzuim is er de mogelijkheid dat de Staatsanwalt BASTA oplegt. BASTA biedt een oefenprogramma om jongeren te motiveren weer naar school te gaan. Ongeoorloofd schoolverzuim is strafbaar ingevolge de Wet op de Leerplicht.

III. Instellingen voor openbare jeugdzorg

- **Raad voor de Kinderbescherming**
Avenue Ceramique 1 b
Postbus 3002
6202 NA Maastricht
0031-(0)43/3514300
- **Bureau Jeugdzorg Kerkrade**
Kosterbeemden 45
6461 EA Kerkrade
Niederlande
0031-(0)45- 5471717

IV. Internetlinks

- www.kinderbescherming.nl (Over de Raad voor de Kinderbescherming; landelijke site)
- www.bjzlimburg.nl (Over Bureau Jeugdzorg Limburg; provinciale site)
- www.overheid.nl (Wet- en regelgeving)

DUITSLAND

II. Wettelijke basis van de ambulante jeugdzorg

1. De basis voor ambulante maatregelen van de jeugdzorg

De basis van de jeugdzorg in Duitsland vormt het *Sozialgesetzbuch* (SGB) VIII - Kinder- und Jugendhilfe (een soort Welzijnswet). Zowel de ambulante jeugdzorg als de residentiële en semi-residentiële zorg is te vinden in par. 28 – 35 SGB VIII – Kinder- und Jugendhilfe.

In de publieke sector wordt jeugdzorg/jeugdhulpverlening uitgevoerd door de gemeentelijke Jugendämter die bij de gemeentebesturen resp. districtsbesturen ondergebracht zijn. Met de uitvoering van opvoedingsondersteuning worden ook aanbieders uit de private sector belast.

De Duitse *Jugendgerichtshilfe*, JGH (instantie ter verlening van rechtsbijstand en juridisch advies voor jongeren in een strafproces) werkt op basis van par. 38 en 52 SGB VIII – Kinder- und Jugendhilfe, en op basis van het *Jugendgerichtsgesetz*, JGG (wet over het jeugdstrafrecht).

2. Voorwaarden voor het recht op ambulante jeugdzorg

Ouders hebben voor zichzelf en hun kinderen recht op hulp bij de opvoeding, indien de belangen van het kind of de jongere niet zijn veilig gesteld (par. 27 SGB VIII). De ouders resp. verzorgers dienen in dit geval een aanvraag op hulp bij de opvoeding in bij de algemene sociale dienst (ASD) van het betreffende *Jugendamt* (Duitse Raad v/d kinderbescherming), bij hun stads- of districtsbestuur. Het *Jugendamt* besluit na uitgebreid onderzoek of en in welke vorm jeugdzorg nodig is. Bij dit besluit worden de ouders, het kind (afhankelijk van de leeftijd), en de betrokken instellingen (school e.d.) in het kader van een plan van aanpak betrokken. Vorm en intensiteit van de hulp worden hierbij door de bijzonderheden en de behoefte van het gezin bepaald.

3. Vrij toegankelijke jeugdzorg

Opvoedingsadvies (par. 28 SGB VIII)

In adviesbureaus krijgen kinderen, jongeren en ouders antwoord op alle vragen m.b.t. hun persoonlijke situatie en het gezin. De verschillende

vakmensen (maatschappelijk werkenden, psychologen, systeemtherapeuten) kunnen bovendien bepaalde vormen van therapie aanbieden.

De situatie tijdens een echtscheiding is dermate moeilijk voor kinderen, dat wij er nadrukkelijk op wijzen dat er in dit geval een recht op advies bestaat (zie par. 17 SGB VIII).

Voor een bezoek aan een adviesbureau is geen aanvraag bij het *Jugendamt* nodig en er hoeft geen indicatiebesluit te worden afgegeven.

4. Via de jeugdzorg bemiddelde maatregelen

Algemeen adviesbureau voor gezinnen (par. 16 SGB VIII)

Zowel in regelmatige als incidentele kontakten begeleiden en adviseren de werknemers van de algemene sociale dienst van het betrokken Jugendamt, ouders en hun kinderen bij de dagelijkse opvoeding. Doel hiervan is gezinnen met opvoedings- en gezinsconflicten te ondersteunen en de verantwoordelijkheid van de ouders voor de opvoeding te versterken en verder te ontwikkelen.

Sociale groepstherapie (par. 29 SGB VIII)

“De participatie in een sociale groepstherapie moet oudere kinderen en jongeren helpen hun ontwikkelingsmoeilijkheden en gedragsproblemen te verhelpen.”

Hulp bij de opvoeding (par. 30 SGB VIII)

Bij deze vorm van hulp zorgt een individuele begeleider tijdens wekelijkse bijeenkomsten in de vrijetijdsbesteding voor de kinderen en jongeren. De begeleider helpt bij (ontwikkelings-) problemen en kan bovendien de opvoeders adviseren. Het belangrijkste doel van deze vorm van hulpverlening is het behoud van het leefcontact met het gezin en het stimuleren van zelfstandigheid.

Sociaalpedagogisch gezinshulp – SPFH – (par. 31 SGB VIII)

Dit is de meest intensieve manier van hulp binnen het gezin. Bij deze vorm van begeleiding komt een hulpverlener een keer per week op huisbezoek bij het gezin. Hiervoor wordt meestal een systeemgerichte benadering gekozen en de ouders worden in hun opvoedingstaken ondersteund. Bij het verhelpen van alledaagse problemen, het oplossen van conflicten en crises biedt deze manier hulp om zelfstandig tot een oplossing te kunnen komen.

Intensief sociaalpedagogische, individuele begeleiding (par. 35 SGB VIII)

Deze intensieve, individuele begeleiding helpt jongeren bij het sociaal integreren en stimuleert een zelfstandige leefstijl. Doel van deze hulpverlening is de zelfstandigheid van de jongere.

5. Het aanvragen van zorg

De ouders resp. verzorgers dienen een aanvraag op hulp bij de opvoeding in bij de algemene sociale dienst (ASD) van het betreffende *Jugendamt*, bij hun stads- of districtsbestuur. Het *Jugendamt* besluit na uitgebreid onderzoek of en in welke vorm jeugdzorg nodig is. Bij dit besluit worden de ouders, (afhankelijk van de leeftijd) het kind, en de betrokken instellingen (school e.d.) in het kader van een plan van aanpak betrokken. Vorm en intensiteit van de hulp worden hierbij door de bijzonderheden en de behoefte van het gezin bepaald.

6. controlling van maatregelen van de jeugdzorg

Nadat het *Jugendamt* een indicatiebesluit heeft afgegeven, wordt de hulp bij de opvoeding ofwel door eigen personeel verzorgd (medewerkers of hulpkrachten e.d.), of op aanvraag van het *Jugendamt* door verschillende diensten voor sociale zaken, verenigingen en andere aanbieders van voorzieningen en diensten (vrij toegankelijke jeugdzorg).

Het succes van hulp bij de opvoeding is afhankelijk van de bereidheid tot inzet van alle betrokkenen.

Tijdens het zorgtraject vindt minimaal twee keer per jaar een voortgangsgesprek volgens par. 36 SGB VIII plaats. In dit gesprek evalueren de betrokkenen en het *Jugendamt* samen met alle betrokken instanties de ontwikkeling van de zorg en de verdere perspectieven hiervan. Doormiddel van deze gesprekken worden regelmatig vorm en intensiteit van de zorg geëvalueerd en gecontroleerd of de aangeboden zorg nog steeds aan de behoefte van het gezin resp. het kind/ de jongere/ de jonge volwassene voldoet.

7. Kosten voor betrokkenen

De kosten worden betaald door het *Jugendamt*. Bij (semi-) residentiële hulp wordt een onderhoudsbijdrage van ouders gevraagd naar draagkracht.

8. Jeugdbescherming (gedwongen zorg)

Wanneer de belangen en het welzijn van het kind gevaar lopen kan de familiekamer van de rechtbank de ouders volgens § 1666 BGB geheel of gedeeltelijk het gezag ontnemen en dat aan een verzorger resp. voogd overdragen.

Het succes van ambulante hulp hangt af van de bereidheid tot samenwerking van alle betrokkenen en dus in geval van dwang moeilijk af te dwingen. Een deel van de gezinnen is tot samenwerking bereid om een verzoek van het Jugendamt aan de familiekamer van de rechtbank tot onttrekking van het ouderlijk gezag te voorkomen.

9. Zorg voor volwassenen

Volgens par. 41 SGB VIII hebben ook jonge volwassenen, in principe tot 21 jaar, recht op alle bovengenoemde vormen van jeugdzorg. Het doel is een zelfstandige leefstijl.

10. Andere maatregelen van de jeugdzorg

Naast de ambulante jeugdzorg bestaat er ook residentiële zorg in de vorm van

- volledige zorg/ opvoedingsinrichting (par. 33 SGB VIII) en
- verblijf in een tehuis resp. begeleidt wonen (par. 34 SGB VIII),
- maar ook semi-residentiële hulp, zoals
- een dagverblijf (par. 32 SGB VIII).

III. Taken en mogelijkheden van het werk met jeugdige delinquenten

1. Wettelijke basis

De wettelijke basis voor dit werkveld vormt het SGB VIII - Kinder- und Jugendhilfe samen met het Jugendgerichtsgesetz (JGG). Hiervoor is voornamelijk par. 52 SGB VIII in combinatie met par. 38 JGG van belang.

2. Algemene uitleg

De verantwoordelijkheid van de jeugdzorg omvat de controle van de ontwikkeling van jeugdcriminaliteit, de herkenning van de oorzaken hiervan en zo mogelijk ook het verhelpen van deze oorzaken, dus ook preventieve werking. Dit moet zowel op het niveau van het algemene jeugdbeleid als individueel adviserend en begeleidend gebeuren.

Het basisprincipe van de jeugdjurisdictie is het concentreren op de dader i.p.v. op het strafbaar feit, maar ook een individueel en

“opvoedend” karakter van maatregelen en straf. De basisbeginselen van zowel jeugdzorg als justitie kunnen dus worden gebruikt in het voordeel van jeugdige delinquenten.

De bijdrage van de jeugdzorg in een proces voor de jeugdrechter is taak van het *Jugendamt*. Deze taak wordt door de *Jugengerichtshilfe*, JGH in samenwerking met instellingen van de vrij toegankelijke jeugdzorg uitgevoerd. Meestal vormt de JGH een speciale afdeling binnen het *Jugendamt*.

De JGH biedt hulp voor jongeren tegen wie een geding is ingesteld en voor de verzorgers van deze jongeren. Tegenover de justitiële instellingen brengt de JGH haar vakkennis van het maatschappelijk werk in het proces in. Deze vakkennis van de JGH is onmisbaar voor het opstellen van een plan van aanpak door het *Jugendamt* en ook voor andere sociale hulpverleners is deze kennis noodzakelijk om hun taken uit te voeren.

Het JGG beschrijft de positie en de taken van de JGH tijdens een strafproces voor de jeugdrechter. De vakinhoudelijke invulling van deze taken wordt door de wettelijke bepalingen van de jeugdzorg (SGB VIII) geregeld.

De taken van de JGH zijn de volgende:

- het verstrekken van informatie over sociaalpedagogische hulp en diensten,
- het zelfstandig aanbieden en verlenen van ambulante hulp en jeugdzorg om formele procedures te voorkomen,
- het voorbereiden van jongeren op het proces,
- het stimuleren van voorlopige besluiten met het doel om detentie te voorkomen resp. te versoepelen of om de zaak te seponeren,
- het informeren van ouders en contactpersonen over mogelijke hulp en diensten.

3. De maatregelen volgens het JGG

Onder maatregelen worden in het JGG opvoedingsmaatregelen, straf en jeugddetentie begrepen.

- a) De meest gebruikelijke opvoedingsmaatregelen (par. 9-12 JGG) zijn de **verplichtingen** (*Weisungen*) volgens par. 10 JGG. Dit zijn voornamelijk:
1. de werkverplichting (*Arbeitsweisung*) (het uitvoeren van onbetaalde sociale werkzaamheden),
 2. de hulpverplichting (*Betreuungsweisung*) (intensieve begeleiding door een sociaalpedagogische hulpverlener),
 3. verplichte sociale trainingscursus, drugscursus, agressietraining, verkeerslessen e.d.,
 4. verplicht dader-slachtoffer mediation (streven naar een schikking/compensatie met/voor het slachtoffer).

Na aanleiding van een strafbaar feit kan de rechter individueel, met blik op de persoonlijkheid van de jongere, een verplichting opleggen. Een verplichting kan niet worden gezien als straf voor het strafbaar feit op zich.

b) Straf (par. 13-16 JGG) kan zijn:

1. waarschuwing door de rechter,
2. voorwaarden (schadecompensatie, verontschuldiging, boete),
3. jeugdarrest (1-2 dagen hechtenis, arrest voor korte of lange termijn, maximaal 4 weken).

c) jeugddetentie (6 maanden tot 10 jaar i.v.m. schadelijke tendens of ernstigheid van de schuld).

4. Bevoegdheid

De bevoegdheid van de JGH voor jeugdige delinquenten is afhankelijk van de woonplaats van de jongere en onafhankelijk van de plaats waar het strafbaar feit werd gepleegd.

III. Instellingen voor openbare jeugdzorg

De vrij toegankelijke jeugdzorg in Duitsland valt onder de verantwoordelijkheid van het gemeentebestuur. In principe geldt dat het *Jugendamt* in de woonplaats van hun ouders/verzorgers evoegd is. Plaatsvervangend voor alle vestigingen vindt u hier enkele adressen van *Jugendämtern* die bij de voorbereiding van de conferentie hebben geholpen

- **Landesjugendamt** beim Landschaftsverband Rheinland
Amt für Verwaltung und erzieherische Hilfen
50663 Köln
0221/809-0
www.lvr.de
- **Stadtjugendamt Aachen**
Adalbertsteinweg 59
52070 Aachen
0241/432-0
jugendamt@mail.aachen.de
www.aachen.de
- **Stadtjugendamt Herzogenrath**
Rathausplatz
52134 Herzogenrath
02406/83-0
www.herzogenrath.de
- **Amt für Kinder, Jugend und Familienberatung des Kreises Aachen**
Zollernstr. 10
52070 Aachen
0241/5198-0
jugendamt@kreis-aachen.de
www.kreis-aachen.de

IV. Internetlinks

- http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/sgb_8/index.html
Wetstekst SGB VIII Kinder- und Jugendhilfe
- www.bildungsportal.nrw
Internetpagina van het "Ministerium für Schule, Jugend und Kinder" van Noordrijn-Westfalen. Voor gratis folders klikt u op *Service*.